

4. Вербицкий А.А. Гуманизация и компетентность: контексты интеграции / А.А. Вербицкий, О.Г. Ларионова. – М. : МГОПУ, 2006. – 165 с.

5. Ларионова О.Г. Компетентность – основа контекстного обучения / О.Г. Ларионова // Высшее образование в России. – 2005. – № 10. – С. 118–122.

НАУМОВА І.І.

СФОРМОВАНІСТЬ МОТИВІВ І ПОТРЕБ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОДНА З ВАЖЛИВИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Докорінні зміни, що відбулися в українському суспільстві, зумовили необхідність переорієнтації в галузі освіти. Гуманізація сучасної України, демократизація суспільства, його інформатизація сприяють переосмисленню стратегій педагогічної діяльності. На сьогодні в Україні створені всі умови для переходу з авторитарного, трансляційного навчання до гуманітарного, індивідуально орієнтованого, спрямованого на формування духовно багаті особистості, з можливостями розкриття потенційних здібностей кожної дитини. Тепер суспільство потребує не тільки висококваліфікованих фахівців, освічених, культурних, ерудованих, а й людей, що володіють високою відповідальністю, ініціативністю, навичками толерантного спілкування, здатних висловлювати свою точку зору, аргументувати її, знаходити оптимальні рішення різних проблем. Також стрімкий розвиток технологій висуває перед освітою нові завдання, що вимагають перегляду змісту освіти, форм, методів, прийомів навчання.

Удосконалення підготовки майбутніх педагогів, становлення їхньої професійної ідентичності може трактуватися не як зміна напряму навчання, а як удосконалення його якості, розширення репертуару можливостей, збільшення ресурсного банку освіти. Якість освіти характеризує рівень задоволеності молодого фахівця отриманою професійною підготовкою, а також багато в чому визначає його соціальні перспективи й особистісний розвиток. Результатом реалізації політики якісної освіти є випускник, яким можна пишатися як особистістю із сукупністю здатностей до самонавчання, змінам, переносу ідей з однієї сфери в іншу, здатності до виконання й управління, до самовладання в умовах невизначеності, здатності до прогнозування, високою особистісною готовністю до майбутнього [1].

У зв'язку із цим дуже важливою є поява ряду праць учених-дослідників, які демонструють вихід за межі вузькотехнологічного розуміння професійної діяльності й професійної освіти у сферу психології ідентичності. Остання являє собою найважливішу категорію, що реально відображає основний зміст процесу професіоналізації, насамперед на початковому етапі в період вузівської підготовки.

Професійне становлення молодого вчителя в процесі його підготовки у вищій школі передбачає не тільки оволодіння певною сукупністю знань, умінь і навичок, а і його особистісне самовдосконалення, активізацію життєвої позиції, виховання в нього таких якостей, як комунікативність, тактовність, критичність мислення тощо. З огляду на це формування майбутнього педагога – основне завдання вузівського навчання, і при його вирішенні важливим є розуміння самого психологічного процесу розвитку особистості на різних етапах його онтогенезу.

Особистість педагога визначає стан освіти. Від рівня культури вчителя і його професійної підготовки, широти інтересів і громадянської позиції прямо залежать результати соціально-економічного й духовного розвитку суспільства, поколінь, що вступають у самостійне життя, молоді. Завдання підготовки педагогічних кадрів, що відповідають сучасним вимогам, актуалізує проблему виявлення психологічних умов

підвищення ефективності особистісного й професійного вдосконалення майбутнього вчителя в період навчання у ВНЗ. Але на сьогодні основним критерієм оцінювання випускника педагогічного факультету є в основному знання, тоді як певним фактором успішності його професійної діяльності є сформованість, цілісність його особистості, духовне багатство, моральний та естетичний вигляд, а також високий показник психологічної культури вчителя, який повинен формувати всі ці фактори [2].

Одним з головних аспектів нових перетворень сьогодні є гуманізація всіх сфер життя, яка передбачає розкриття творчих можливостей особистості, створення умов для її гармонійного розвитку, формування соціальної активності, відповідальності та професійності. Вирішення цього завдання можливе за умови докорінної перебудови всієї системи освіти, головна роль у якій надається творчій особистості вчителя [3].

Системоутворювальною ланкою в структурі педагогічної майстерності виступає гуманістична спрямованість особистості педагога [4]. Сучасна психолого-педагогічна література часто декларує постулат про необхідність гуманістичної позиції вчителя в навчально-виховному процесі, але не приділяється увага об'єктивним і суб'єктивним передумовам трансформації професійної спрямованості вчителя в ході його педагогічної праці.

У динаміці професійної спрямованості знаходять своє відображення когнітивний, афективний і поведінковий аспекти життєдіяльності педагога. Молодий учитель, що закінчив педагогічний ВНЗ, приходить працювати в школу (училище, коледж, технікум, інститут). Найпершою його проблемою й завданням стає ствердження в колективі учнів, колег, батьків учнів, керівництва. Він мобілізує свої сили на придбання (завоювання) авторитету. І часто це прагнення стає в нього домінуючою професійною спрямованістю в чистому вигляді [4].

Результати багатьох досліджень у галузі психології та вищої педагогічної освіти свідчать про кризовий стан у підготовці вчителя. Симптоми цієї кризи виявляються в тому, що ця підготовка не відповідає як потребам відбудови Української держави, так і світовим стандартам [5]. Вона ще не зорієнтувалася на якісні показники, нові принципи та прогресивні технології навчання. У ній зберігаються невідповідності між загальнокультурним і професійним, традиційним і проблемним, екстенсивним та інтенсивним, інформаційним та розвивальним, репродуктивним і пошуковим навчанням. Вона ще не забезпечує формування високої загальної та професійної культури вчителя, його готовності до педагогічної творчості та співробітництва зі своїми вихованцями. В її основу поки що не поставлена особистість майбутнього спеціаліста, не виявляються і не формуються її індивідуальні особливості, не зникла її відчуженість від національної культури, школи, учня.

Висновки. Результати нашого дослідження дають змогу зробити висновок про те, що навчально-виховний процес у сучасному педагогічному ВНЗ недостатньо стимулює особистісний і професійний розвиток студентів. Ці процеси мають значною мірою стихійний, малокерований характер, а це в кінцевому підсумку знижує ефективність і якість педагогічної освіти. Можна припустити, що орієнтація на діагностику соціально-демографічних, психологічних і когнітивних особливостей студентів забезпечить реалізацію особистісно орієнтованого підходу до підготовки майбутнього вчителя.

Література

1. Добровольська Л.П. Сучасні підходи та технології професійного відбору майбутніх учителів / Л.П. Добровольська // Вісник Житомирського педуніверситету. – 2000. – Вип. 6.
2. Дубасенюк О.А. Дослідження професійно-педагогічної спрямованості майбутніх учителів / О.А. Дубасенюк // Вісник Житомирського педуніверситету. – 2000. – Вип. 6.

3. Марковець Г.В. Динаміка професійної самоідентифікації майбутніх педагогів при переході від традиційного до постіндустріального суспільства / Г.В. Марковець // Вісник Мелітопольського державного педуніверситету. – 2004.
4. Пехота О.М. Особистісно орієнтоване навчання: Підготовка вчителя : монографія / О.М. Пехота, А.М. Старева. – Миколаїв : Іліон, 2005. – 272 с.
5. Хуторской А.В. Современная дидактика / А.В. Хуторской. – СПб., 2001. – 533 с.

ОРЛОВА О.О.

РОЛЬ МЕТОДУ САМОСТІЙНИХ РОБІТ У ФОРМУВАННІ РОЗУМОВОЇ САМОСТІЙНОСТІ СТУДЕНТІВ

Питання формування розумової самостійності студентів – одне з найважливіших у педагогічній науці і набуває актуальності в сучасних умовах розвитку освіти. Серед можливих шляхів його вирішення є використання методу самостійних робіт, який дає змогу формувати у студентів уміння знаходити способи оволодіння знаннями та творчо використовувати їх на практиці.

Останнім часом педагогічна наука збагатилась результатами досліджень, у яких висвітлюються проблеми формування розумової самостійності студентів: особистісний підхід до проблеми самостійності здійснено у працях Л.П. Аристової, М.О. Данилова, Н.В. Кухарева, М.І. Махмутова; із позиції теорії волі розглядали самостійність особистості Ю.П. Дмитрієва, О.Г. Ковальова, К.К. Платонов, В.І. Селіванов; процесуальний підхід до цієї проблеми відображено у дослідженнях Б.П. Єсипова, П.І. Підкасистого, Н.О. Половникової.

Разом з тим у педагогічній науці недостатньо розглянуто роль методів самостійних робіт у формуванні розумової самостійності студентів.

Мета статті – на основі аналізу науково-педагогічної літератури визначити роль методу самостійних робіт і особливості його застосування під час формування розумової самостійності студентів.

Аналіз науково-педагогічної літератури [1–4] дає змогу стверджувати, що до групи методів формування умінь студентів застосовувати набуті знання в нових умовах належать методи самостійних робіт. Як стверджує Н.О. Половникова [1], саме використання “вправ із самостійністю, що зростає”, формує вміння учнів, студентів творчо використовувати набуті знання в нових умовах. Важливого значення самостійній роботі під час формування розумової самостійності особистості надає і М.І. Махмутов. Так, в одній із своїх праць він зазначає: “Для того, щоб розвивати пізнавальну активність особистості, необхідно використовувати систему самостійних робіт, яка забезпечувала б цілеспрямованість, різноманітність, взаємозв’язок, послідовність і поступове ускладнення праці” [2, с. 39]. Така система, на думку автора, необхідна, перш за все, у межах навчальної теми, розділу програми, у межах курсу, а в перспективі – усього періоду навчання. Уміння доходити до всього самостійно, застосовувати в житті отримані знання важливо прищеплювати з перших днів навчання.

М.І. Махмутов зазначає також, що використання в процесі організації навчально-пізнавальної діяльності учнів, студентів системи самостійних робіт дає змогу вихованцям максимально проявити індивідуальність свого мислення, свої уміння, здатність оперувати знаннями і застосовувати їх на практиці.

Як свідчить проведене дослідження, аналогічну позицію у розумінні значення використання самостійних робіт під час формування розумової самостійності займають такі видатні вчені, як Ю.К. Бабанський, Н.Г. Дайрі, Є.Л. Голант, П.І. Підкасистий,